

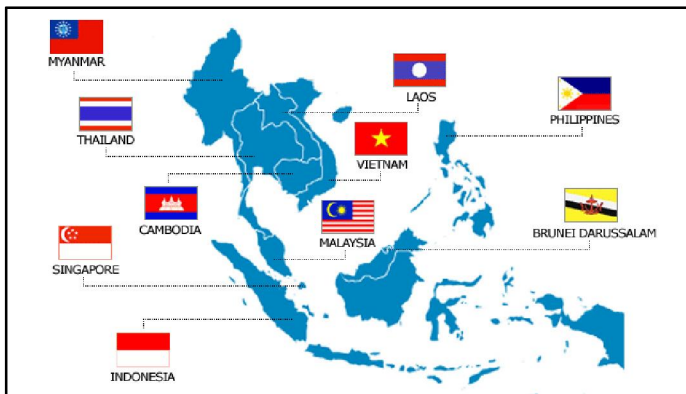
ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community: AEC)

กับแนวทางจัดการทรัพยากรน้ำของประเทศไทย

เรียบเรียงโดย นางสาวสุไรยา ดุทยานธรณ์
ส่วนแผนงานและประมวผล

ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community: AEC) คือ?

การรวมตัวของประเทศ 10 ประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ อันได้แก่ ไทย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ อินโดนีเซีย สิงคโปร์ บรูไน ลาว กัมพูชา เวียดนาม และพม่า หรือเรียกขานในนาม “อาเซียน” เริ่มต้นตั้งแต่ปี พ.ศ.2510

ที่มาภาพ : <http://www.ceted.org/tutorceted/index.htm>

โดยมีเป้าหมายเพื่อส่งเสริมความร่วมมือและความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม เทคโนโลยี และการบริหาร ส่งเสริมสันติภาพและความมั่นคงของภูมิภาค ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างอาเซียนกับต่างประเทศและองค์การระหว่างประเทศ¹ จากการรวมตัวทำให้อาเซียนมีพื้นที่ประมาณ 4,435,570 ตารางกิโลเมตร มีประชากรราว 590 ล้านคนในปี พ.ศ. 2553

จีดีพีของประเทศสมาชิกรวมกันมูลค่าราว 1.8 ล้านล้านดอลลาร์สหรัฐ คิดเป็นลำดับที่ 9 ของโลก เรียงตามจีดีพี²

“อาเซียน” ได้ประกาศใช้เขตการค้าเสรีตั้งแต่ต้นปี พ.ศ. 2553 เป็นต้นไป และกำลังก้าวสู่ความเป็น **ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community: AEC)** ภายในปี พ.ศ. 2558 หรือในอีก 3 ปีข้างหน้า เป้าหมายคือ การเป็นตลาดเดียว ฐานการผลิตเดียว และมีการเคลื่อนย้ายของสินค้าหรือบริการได้อย่างเสรี อาเซียนจึงจะกลายเป็นตลาดที่มีอิทธิพลต่อเศรษฐกิจโลกอย่างมหาศาล ลักษณะคล้ายคลึงกับประชาคมเศรษฐกิจยุโรป (European Economic Community: EEC) ซึ่งประกอบด้วยความร่วมมือ 3 เสาหลัก (Pillars) คือ

1) ประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน (ASEAN Political-Security Community: APSC) มีวัตถุประสงค์ที่จะทำให้ประเทศในภูมิภาคอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข แก้ไขปัญหาภายในภูมิภาคโดยสันติวิธี และยึดมั่นในหลักความมั่นคงรอบด้าน

2) ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community: AEC) มีเป้าหมายด้านเศรษฐกิจหลักที่สำคัญในการขับเคลื่อนความร่วมมือระหว่างอาเซียน จัดตั้งเขตการค้าเสรี มีองค์ประกอบสำคัญ คือการเป็นตลาดและเป็นฐานการผลิตร่วมกัน โดยมีการเคลื่อนย้ายสินค้า บริการ การลงทุน แรงงานฝีมืออย่างเสรี และเงินลงทุนที่เสรีมากขึ้น

3) ประชาคมสังคม-วัฒนธรรมอาเซียน (ASEAN Socio-Cultural Community: ASCC) มีจุดมุ่งหมายที่จะทำให้ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ อยู่ร่วมกันในสังคมที่เอื้ออาทร ประชากรมีสภาพความเป็นอยู่ที่ดี ได้รับการพัฒนาในทุกด้าน และมีความมั่นคงทางสังคม (Social security) โดยเน้นการส่งเสริมความร่วมมือในด้านต่างๆ ได้แก่ (1) การพัฒนาสังคม (2) การพัฒนาการฝึกอบรม การศึกษาระดับพื้นฐานและสูงกว่า (3) การส่งเสริมความร่วมมือในด้านสาธารณสุข (4) การจัดการปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม (5) การส่งเสริมการปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักเขียน นักคิดและศิลปินในภูมิภาค³

การเตรียมความพร้อมเพื่อเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนในด้านการจัดการทรัพยากรน้ำของประเทศไทย

1. กำหนดยุทธศาสตร์การจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน โดยเฉพาะทรัพยากรน้ำในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559)

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ.2555-2559) ประกาศใช้อย่างเป็นทางการในวันที่ 1 ตุลาคม 2554 มีการกำหนดกรอบยุทธศาสตร์การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน โดยกล่าวถึงแนวทางการพัฒนาทรัพยากรน้ำที่เกี่ยวข้องกับ 2 เสาหลัก คือด้านประชาคมสังคม-วัฒนธรรมอาเซียน (ASCC) และ เสาหลักด้านประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN) โดยมีการพัฒนาความร่วมมือในกลุ่มอาเซียนเพื่อประโยชน์ร่วมกัน ในการบริหารจัดการและใช้ทรัพยากรน้ำอย่างยั่งยืน มีแนวทางการพัฒนา ดังนี้

- เร่งรัดการบริหารจัดการน้ำแบบบูรณาการ เพื่อสนับสนุนความมั่นคงด้านอาหารและพลังงาน และลดปัญหาอุทกภัยและภัยแล้งได้อย่างยั่งยืน โดยปรับปรุงกลไกการจัดการน้ำแบบองค์รวมด้วยการปรับปรุงกฎหมายการจัดการน้ำ การเสริมสร้างความเข้มแข็งขององค์กรลุ่มน้ำและองค์กรท้องถิ่นในการจัดการน้ำ และการจัดทำแผนบริหารจัดการน้ำในแต่ละลุ่มน้ำอย่างบูรณาการตั้งแต่การจัดการป่าต้นน้ำความต้องการใช้น้ำจนถึงการจัดการน้ำเสียที่เชื่อมโยงกับแผนพัฒนาในท้องถิ่นทั้งระดับจังหวัด กลุ่มจังหวัดให้เกิดประสิทธิภาพในการจัดการน้ำ การจัดการพื้นที่วิกฤตภัยแล้งและน้ำท่วม การพัฒนาระบบโครงข่ายน้ำ การพัฒนาระบบข้อมูลความมั่นคงด้านน้ำ และการพยากรณ์น้ำเพื่อประโยชน์ในการจัดสรรน้ำที่เป็นธรรมกับทุกภาคส่วน รวมทั้งการป้องกันภัยและเตือนภัย

น้ำแล้งและน้ำท่วม โดยการบังคับใช้ผังเมือง และการปรับปรุงระบบโครงสร้างพื้นฐาน สิ่งก่อสร้าง ที่อยู่อาศัยไม่ให้เกิดขวางทางไหลของน้ำ และการปรับวิถีการดำรงชีวิตให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่เพื่อรองรับลดผลกระทบจากอุทกภัยและภัยแล้ง ตลอดจนการป้องกัน และเฝ้าระวังคุณภาพน้ำให้มีมาตรฐานเหมาะสมและปลอดภัยสำหรับการบริโภค การดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจ และการรักษาระบบนิเวศโดยให้องค์กรปกครองท้องถิ่น ชุมชน และสถาบันการศึกษาในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการวางแผนและบริหารจัดการด้วยภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นผสมผสานกับเทคโนโลยีการจัดการน้ำ

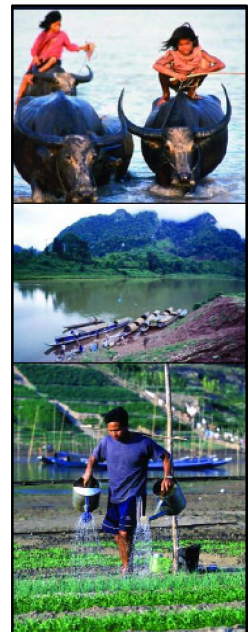
- พัฒนาปรับปรุงและฟื้นฟูแหล่งน้ำ เพื่อเพิ่มปริมาณน้ำต้นทุนในแหล่งน้ำที่มีศักยภาพในการกักเก็บน้ำ ให้เหมาะสมกับระบบนิเวศ ภูมิสังคม เศรษฐกิจและความต้องการร่วมกันของชุมชนท้องถิ่นและผู้มีส่วนได้เสีย เพื่อสนับสนุนการเพิ่มผลผลิตเพื่อสร้างความมั่นคงด้านอาหารและพลังงานแก่ประเทศ โดยการเพิ่มพื้นที่ชลประทาน และประสิทธิภาพการกระจายน้ำของระบบชลประทานอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม การพัฒนาแหล่งน้ำตามแนวพระราชดำริ ทั้งแหล่งน้ำผิวดิน แหล่งน้ำบาดาล แหล่งน้ำชุมชนและแหล่งน้ำในไร่นา รวมทั้งแก้มลิงและฝายชะลอน้ำ ตลอดจนการผันน้ำระหว่างลุ่มน้ำทั้งภายในและระหว่างประเทศให้สอดคล้องกับศักยภาพของพื้นที่ ควบคู่กับการจัดการความต้องการใช้น้ำ โดยคำนึงถึงความสมดุลและเป็นธรรมในการจัดสรรน้ำให้ภาคการใช้น้ำต่างๆ กับปริมาณน้ำต้นทุนที่มีอยู่ และความพร้อมของประชาชนในพื้นที่

- พัฒนาและส่งเสริมให้เกิดการใช้น้ำอย่างมีประสิทธิภาพ คุ่มค่า และไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม โดยจัดระบบการกระจายน้ำให้เหมาะสมในทุกภาคส่วน ทั้งภาคเกษตร อุตสาหกรรม และอุปโภคบริโภค ใช้หลัก 1) การลด 2) การใช้ซ้ำ และ 3) การนำกลับมาใช้ใหม่ อีกทั้งจัดทำข้อมูลการใช้น้ำ (WaterFootprint) รวมทั้งเพิ่มประสิทธิภาพการใช้น้ำของภาคการเกษตร และส่งเสริมการปลูกพืชที่ใช้น้ำน้อยในช่วงฤดูแล้ง เพื่อลดปัญหาการขาดแคลนน้ำ

- จัดทำแผนแม่บทโครงสร้างพื้นฐานด้านทรัพยากรน้ำเพื่อการอุปโภค บริโภค อย่างเป็นระบบ โดยจัดการน้ำผิวดินและน้ำใต้ดินอย่างผสมผสานตามศักยภาพของพื้นที่ เพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าถึงน้ำสะอาดได้อย่างทั่วถึง⁴

2. ความร่วมมือของอาเซียนใน“ข้อตกลงว่าด้วยการร่วมมือ การพัฒนาลุ่มแม่น้ำโขงแบบยั่งยืน (Mekong River Commission – MRC)”

นอกเหนือจากแผนยุทธศาสตร์การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน ที่ปรากฏในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๑ ได้กล่าวถึงการเตรียมความพร้อมของประเทศไทยในด้านการจัดการทรัพยากรน้ำแล้ว ประเทศไทยยังเป็นส่วนหนึ่งของความร่วมมืออาเซียนว่าด้วยการบริหารจัดการน้ำ ที่จัดตั้งขึ้นเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาสถานการณ์ทรัพยากรน้ำในอาเซียน ซึ่งกำลังจะกลายเป็นปัญหา

ใหญ่ในอีก 20-50 ปีข้างหน้า สาเหตุจากการเพิ่มจำนวนประชากรอย่างรวดเร็ว ความเสื่อมโทรมของสภาพแวดล้อมของแหล่งต้นน้ำ การเติบโตของภาคอุตสาหกรรมที่ทำให้ความต้องการใช้น้ำเพิ่มสูงขึ้น และการขาดน้ำจากความแห้งแล้งในบางฤดูกาล ยิ่งทำให้ประเทศในภูมิภาคอาเซียนอยู่บนความเสี่ยงต่อการขาดแคลนน้ำเป็นอย่างยิ่ง⁵

เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาดังกล่าว จึงเกิดความร่วมมืออาเซียน ว่าด้วยการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำขึ้น โดยประเทศไทยกำหนดให้ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นหน่วยงานกลางประสานการดำเนินงาน โดยมีการจัดทำโครงการและความตกลงเพื่อดำเนินงานในการรองรับพันธกรณี เช่น “ข้อตกลงว่าด้วยการร่วมมือ การพัฒนาแม่น้ำโขงแบบยั่งยืน (Mekong River Commission – MRC) ที่จัดตั้งขึ้นโดยกลุ่มที่ใช้ประโยชน์ร่วมกันในกลุ่มน้ำโขงตอนล่าง ได้แก่ กัมพูชา ลาว ไทย และเวียดนาม โดยมีจุดประสงค์หลักของโครงการที่เน้นการพัฒนาแหล่งน้ำและการจัดการทรัพยากรน้ำ รวมทั้งทรัพยากรที่เกี่ยวข้องอย่างบูรณาการ โดยอาศัยความร่วมมือของกลุ่มประเทศสมาชิกเพื่อประโยชน์อย่างยั่งยืนร่วมกัน โดยมีการวางแผนงานต่างๆ อาทิ

- การจัดการการใช้น้ำด้วยกลไกที่มีประสิทธิภาพเพื่อได้รับประโยชน์ร่วมกัน พร้อมทั้งรักษาความสมดุลทางนิเวศวิทยา
- การจัดการและป้องกันน้ำท่วม เพื่อลดทอนความเสียหายแก่ชีวิตและทรัพย์สิน รวมทั้งรักษาผลประโยชน์ทางสิ่งแวดล้อม
- โครงการด้านการเกษตร ชลประทาน และป่าไม้ ซึ่งมีจุดมุ่งหมายที่จะสนับสนุนให้เกิดความสมบูรณ์ของพื้นที่ต้นน้ำของประเทศสมาชิก โดยการติดตามประเมินสภาพการเปลี่ยนแปลงของการใช้ประโยชน์ที่ดิน แก้ไขปัญหาความแห้งแล้ง และสนับสนุนให้เกิดการพัฒนาด้านชลประทานที่มีประสิทธิภาพ⁶

และล่าสุด จะมีการจัดประชุมผู้บริหารระดับสูงลุ่มน้ำนานาชาติ – ลุ่มน้ำโขง (Mekong 2 Rio: Mekong to Rio+20) ในวันที่ 1-3 พฤษภาคม 2555 ณ จังหวัดภูเก็ต โดยมีเป้าหมายให้ประเทศไทยเป็นเจ้าภาพในการจัดประชุม เพื่อเตรียมการนำเสนอผลงานการพัฒนาแม่น้ำโขงตอนล่างอย่างยั่งยืน ต่อที่ประชุมสหประชาชาติว่าด้วยการพัฒนาที่ยั่งยืน ค.ศ. 2012 (Rio+20) ในเดือนมิถุนายน 2555 ณ เมืองริโอ เดอ จาเนโร สหพันธ์สาธารณรัฐบราซิลต่อไป⁷

3. ยุทธศาสตร์เพื่อความมั่นคงทางน้ำและอาหารสำหรับประเทศอาเซียนจากการประชุม Network of ASEAN and Security Institutions (NADI)

เมื่อวันที่ 1 - 4 เม.ย. 55 มีการประชุม Network of ASEAN and Security Institutions (NADI) ครั้งที่ 5 ณ เมืองเสียมเรียบ ราชอาณาจักรกัมพูชา โดย พ.อ.ไชยอนันต์ จันทคณานุรักษ์ รองผู้อำนวยการศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์

สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ (ศสย.สปท.) ได้นำเสนอยุทธศาสตร์เพื่อความมั่นคงทางน้ำและอาหารสำหรับประเทศไทย อาเซียน ดังต่อไปนี้

- 1) การจัดสรรทรัพยากรน้ำอย่างเหมาะสมและพอเหมาะให้แก่ผู้ใช้ในทุกภาคส่วนทั้งระดับประเทศและระดับภูมิภาค
- 2) การใช้น้ำให้มีประสิทธิภาพและปรับปรุงการใช้น้ำในการอุปโภคและบริโภค รวมถึงการใช้น้ำในการผลิตอาหาร
- 3) การเพิ่มประสิทธิภาพการใช้น้ำในระดับท้องถิ่น ระดับชาติ และระดับภูมิภาค
- 4) การบำรุงรักษาแหล่งน้ำตามธรรมชาติและที่มนุษย์สร้างขึ้นให้อยู่ในสภาพดี
- 5) การจัดหาแหล่งน้ำซึ่งตรงกับความต้องการพื้นฐานในการอุปโภคและบริโภคทั้งในภาคเกษตรกรรมและในครัวเรือน
- 6) การเพิ่มความตระหนักรู้ในความสำคัญของแหล่งน้ำและการใช้น้ำอย่างมีประสิทธิภาพ
- 7) การสร้างความมีส่วนร่วมของหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนในการบริหารจัดการแหล่งน้ำและอุปสงค์/อุปทานอาหาร
- 8) การสร้างความร่วมมือผ่านการวิจัยร่วมเพื่อหาแหล่งน้ำจัดทางเลือกใหม่และจัดหาแหล่งน้ำป้องกันการผลิตอาหาร
- 9) การสร้างความแข็งแกร่งระหว่างสถาบันในภูมิภาคในการบริหารจัดการแหล่งน้ำข้ามชาติ^๑

จะเห็นได้ว่าปัญหาทรัพยากรน้ำจะเป็นปัญหาใหญ่ที่ส่งกระทบต่อการพัฒนาประเทศไทยในภูมิภาคอาเซียน ดังนั้นการที่ประเทศไทยกำลังก้าวสู่ความเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนแล้วมีการกำหนดยุทธศาสตร์แนวทางการจัดการทรัพยากรน้ำในรูปแบบวิธีการต่างๆ พร้อมทั้งร่วมมือกับประเทศในภูมิภาคอาเซียน ถือเป็นแนวทางที่ดีของการจัดการทรัพยากรน้ำอย่างบูรณาการอย่างแท้จริง

อ้างอิง

1. ประชาคมอาเซียนคืออะไร? [ออนไลน์]. 24 เมษายน 2555. เข้าถึงจาก:
<http://www.ceted.org/tutorceted/index.html>
2. วิกีพีเดีย. 2555. สมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ [ออนไลน์]. 24 เมษายน 2555
เข้าถึงจาก: <http://th.wikipedia.org/wiki/สมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้>
3. ทศพนธ์ นรทัศน์. 2554. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๑ (พ.ศ. ๒๕๕๕-๒๕๕๙)
กับการเตรียมความพร้อมเข้าสู่ประชาคมอาเซียน [ออนไลน์]. เข้าถึงจาก:
<http://thaingo.org/web/2011/06/21/>
4. สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2554. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและ
สังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 พ.ศ. 2555-2559. หน้า 109. กรุงเทพมหานคร: สำนักนายกรัฐมนตรี.
5. สำนักงานความร่วมมือด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมระหว่างประเทศ สำนักงานปลัดกระทรวง
ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. 2550. “การดำเนินงานของประเทศไทยภายใต้กรอบ
อาเซียน” ใน รายงานฉบับสมบูรณ์ โครงการการจัดทำรายงานการอนุวัตความตกลง
ระหว่างประเทศในภูมิภาคอาเซียน และประเทศคู่เจรจาในการประชุมรัฐมนตรีอาเซียน
ด้านสิ่งแวดล้อมอย่างไม่เป็นทางการ ครั้งที่ 10, หน้า 45-46. บริษัท สิ่งแวดล้อมยั่งยืน
จำกัด, กรุงเทพฯ
6. Mekong River Commission. 2005. คณะกรรมาธิการลุ่มแม่น้ำโขง โครงการความร่วมมือเพื่อ
การพัฒนาอย่างยั่งยืน ด้านทรัพยากรน้ำและทรัพยากรที่เกี่ยวข้องในลุ่มน้ำโขง [ออนไลน์].
เข้าถึงจาก: <http://www.mrcmekong.org/assets/Publications/report-management-develop/4langbkletthai.pdf>
7. รมว.ทส.ร่วมการประชุม ASEAN Summit ครั้งที่ 20 ณ เมืองเสียมราฐ ราชอาณาจักรกัมพูชา
[ออนไลน์]. 24 เมษายน 2555 เข้าถึงจาก: <http://www.dwr.go.th/news/2/news-2-0-10185.html>
8. เจ้าหน้าที่ สทป. ร่วมประชุม NADI ณ ราชอาณาจักรกัมพูชา [ออนไลน์]. 24 เมษายน 2555.
เข้าถึงจาก: http://dtad.dti.or.th/index.php?option=com_content&view=article&id=248:-network-of-asean-and-security-institutions-nadi&catid=9:activity&Itemid=7

ที่มาของภาพ

1. <http://www.ceted.org/tutorceted/index.htm>
2. <http://www.thenewecologist.com/2011/02/the-water-footprint-from-concept-to-results/>
3. <http://forum.santabanta.com/showthread.htm?190671-Global-water-footprint>